

Рассмотрено  
Руководитель методического объединения  
учителей родного языка и литературы  
\_\_\_\_\_ Р.Р.Каримова  
Протокол № 1  
От «23»августа 2023 г.

Согласовано  
Заместителем директора по УР  
\_\_\_\_\_ Д.Ф.Хуснетдинова

Утверждаю  
Директор школы  
\_\_\_\_\_ Р.К.Саетгараева  
Приказ № 58-О  
от «25» августа 2023 г.

## **РАБОЧАЯ ПРОГРАММА**

**Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение  
«Сармановская средняя общеобразовательная школа»  
Сармановского муниципального района Республики Татарстан  
Каримова Резеда Рашитовна, первая квалификационная категория  
ФИО, категория  
Родная (татарская) литература, 9Б класс**

Рассмотрено на заседании  
педагогического совета  
протокол №1  
от «25»августа 2023 г.

2023-2024 учебный год

**Каралды**  
**Методик берләшмә житәкчесе**  
\_\_\_\_\_ **Р.Р.Кәримова**  
**Беркетмә № 1**  
**23 нче август 2023 нче ел**

**Килешенде**  
**Уку-укыту эшләре буенча**  
**директор урынбасары**  
\_\_\_\_\_ **Д.Ф.Хөснетдинова**

**Раслийм**  
**Мәктәп директоры**  
\_\_\_\_\_ **Р.К.Сәетгәрәева**  
**Приказ № 58-О**  
**25 нче август 2023 нче ел**

**Татарстан Республикасы**  
**Сарман муниципаль районы муниципаль бюджет**  
**гомуми белем бирү учреждениесе**  
**“Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе”**  
**татар теле һәм әдәбияты укытучысы**  
**Кәримова Резедә Рәшит кызының**  
**9 нчы Б сыйныфы өчен туган (татар) телдәге әдәбияттан**  
**ЭШ ПРОГРАММАСЫ**

**Педсовет утырышында каралды**

**Беркетмә №1 25 нче август 2023 нче ел**

**2023 -2024 нче уку елы**

**I. ПОЯСНИТЕЛЬНАЯ ЗАПИСКА**

Программа работы по татарской литературе для 9 класса составлена на основе нормативно-правовых актов и федеральных государственных стандартов, касающихся образования в Российской Федерации и Республике Татарстан.

1. Закон Российской Федерации “Об образовании”(Федеральный закон от 29.12.2012 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”);
  2. Закон Республики Татарстан”Об образовании “(Закон Республики Татарстан "Об образовании" № 68-ЗРТ от 22 июля 2013 года, статья 8);
  3. Приказ Министерства образования и науки РФ от 30 августа 2013 года №115 ("Об утверждении Порядка организации и осуществления образовательной деятельности по основным общеобразующим программам-начальному общему, основному общему и среднему общему образованию”);
  4. Федеральный государственный образовательный стандарт основного общего образования (приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17.12.2010 № 1897) зарегистрирован в Министерстве юстиции Российской Федерации 1 февраля 2011 года под регистрационным номером 19644);
  5. Учебный план муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения “Сармановская средняя общеобразовательная школа» Сармановского муниципального района Республики Татарстан на 2023-2024 учебный год.
  6. Образовательная программа муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения “Сармановская средняя общеобразовательная школа» Сармановского муниципального района Республики Татарстан на 2023-2024 учебный год.
  7. Положение о порядке составления и утверждения рабочих программ муниципального бюджетного общеобразовательного учреждения» Сармановская средняя общеобразовательная школа “Сармановского муниципального района Республики Татарстан.
- Учебный план МБОУ «Сармановская СОШ» отводит на изучение предмета 33 часа (из расчета 1 ч. в неделю). Базовый уровень.

*Примечание:* В случае совпадения уроков с праздничными и каникулярными днями, программу выполнить согласно пункта 5 данного Положения.

Авторская (рабочая) программа курса "Литература" для 9 – го класса "авторская (рабочая) программа по татарской литературе для средних (полных) общеобразовательных школ (5-9 классов) на родном(татарском) языке", разрешенная Министерством образования и науки Республики Татарстан (5-9 классы) в соответствии с требованиями федеральных государственных образовательных стандартов, авторы-составители: Х.Й.Миннегулов, Ш.А.Садретдинов Казань.Издательство «Магариф» (2005)

## АҢЛАТМА ЯЗУЫ

9 нчы сыйныф өчен татар әдәбиятыннан эш программасы Россия Федерациясендәге һәм Татарстан Республикасындагы магарифкә кагылышлы хокукый-норматив актларга һәм федераль дәүләт стандартларына нигезләнеп төзелде.

1. Россия Федерациясенң “Мәгариф турында”гы Законы (Федеральный закон от 29.12.2012 273-ФЗ “Об образовании в Российской Федерации”);
2. Татарстан Республикасының “Мәгариф турында”гы Законы (Закон Республики Татарстан “Об образовании” № 68-ЗРТ от 22 июля 2013 года, статья 8);
3. РФ Мәгариф һәм фән министрлыгы приказы, 30 нчы август, 2013 нче ел №115 (“Об утверждении Порядка организации и осуществления

образовательной деятельности по основным общеобразовательным программам - начального общего, основного общего и среднего общего образования”);

4. Төп гомуми белем бирүнең Федераль дәүләт белем бирү стандарты (Россия Мәгариф һәм фән министрлыгында 2010 нчы елның 17 нче декабрь боерыгы 1897 нче номер белән расланган, РФ Юстиция Министрлыгында 19644 нче регистрацион номеры белән 2011 нче елның 1 нче февралендә теркәлгән);

5. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесенең 2023-2024 нче уку елына уку планы

6. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесенең уку программасы (педсовет 20.08.2020 нче ел, боерык №60, 21.08.2020 нче ел)

7. Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесенең “Эш программаларын төзү һәм раслау тәртибе турында” нигезләмәсе (педсовет 26.08.2020, боерык №57, 26.08.2020)

Татарстан Республикасы Сарман муниципаль районы “Сарман урта гомуми белем бирү мәктәбе» муниципаль бюджет гомуми белем бирү учреждениесенең уку планы буенча 9 нчы сыйныфта әдәбият дәрәсләренә атнага 1 сәгать бирелә, 33 атна, ел буена 33 сәгать.

*Искәрмә:* дәрәсләр бәйрәм һәм каникул көннәре белән туры килгән очракта, программа элегә Нигезләмәнең 5 пункты нигезендә үтәлә.

9 нчы сыйныф өчен "Әдәбият" курсының эш программасы Федераль дәүләт белем бирү стандартларының таләпләренә туры китереп, Татарстан Республикасы Мәгариф һәм фән министрлыгы тарафыннан рәхсәт ителгән "Туган (татар) телендә урта (тулы) гомуми белем бирү мәктәпләре (5-9 нчы сыйныфлар) өчен татар әдәбиятынан авторлык (эш) программасы"на (5 – 9 нчы сыйныфлар), төзүче авторлар: Х.Й. Миннегулов, Ш.А. Садретдинов Казан. «Мәгариф» нәшрияты (2005)

### **Основная цель преподавания литературы для татарских детей**

Предмет татарской литературы в общеобразовательных школах включает в себя литературное образование, формирование творческих и теоретических навыков, необходимых для понимания литературного произведения, творчества писателя, информирование о национальной культуре. Основной целью преподавания литературы в средних классах является обучение пониманию и анализу произведений художественной литературы в единстве формы и содержания, развитие и совершенствование навыков логического мышления, обогащение духовного мира детей. Этот процесс должен сочетать в себе три – практическое, общее образование, воспитание - плоскость. Эта цель ставит перед собой следующие задачи:

- \* навыки использования в процессе анализа и достижения знаний читателем основных литературно-исторических данных и литературно-теоретических понятий;

- \* создание у читателя самостоятельного чтения произведений художественной литературы;

- \* развитие устной и письменной речи учащегося;

- \* воспитание у учащегося уважения к своей нации, ее литературе, культуре, гуманного отношения к миру, чувства гражданственности, патриотизма, уважения к культурным ценностям своей нации, других народов, проживающих в этом регионе.

- \* задачи по изучению науки:

- развитие творчества, литературы, обучение мыслить с пониманием ее исторических понятий;

- картина, сыгравшая большую роль в становлении и развитии литературы-народное устное творчество, демонстрация ее общих и отличительных черт с художественной литературой;
- рассматривать художественную литературу как явление национальной и мировой культуры, объяснять, что она хранительница и передающая духовные ценности, традиции;
- создание навыков частичного анализа литературного произведения, предоставление теоретических знаний по теории литературы в определенном объеме;
- научить получать пример и поучение из описанных в литературном произведении жизненных событий, ставить правильные, справедливые цели;
- обогащение духовного мира детей, обогащение красотой литературы, эмоциями;
- развитие творческих способностей учащихся;
- воспитание личности, способной реализовать творческий потенциал в своих интересах и интересах общества;
- создание культуры речи.

### **Татар балалары өчен әдәбият укытуның төп максаты**

Гомуми белем бирү мәктәпләрендә татар әдәбияты предметына әдәби белем бирү, әдәби эсәргә, язучының ижатын аңлау өчен кирәк булган ижади һәм теоретик күнекмәләр, милли мәдәният турында мәгълүмат бирү керә. Урта сыйныфларда әдәбият укытуның төп максаты-сәнгать әдәбияты эсәрләрен эчтәлекнең бердәм формасында аңлау һәм анализлау, логик фикерләү күнекмәләрен үстерү һәм камилләштерү, балаларның рухи дөньясын баеп. Бу процесс өч – гамәли, гомуми белем, тәрбия һәм ясалыкны үз эченә алырга тиеш. Бу максат үз алдына түбәндәге бурычлар куя::

- \* төп әдәби-тарихи мәгълүматлар һәм әдәби-теоретик төшенчәләргә укучы анализлау һәм белемнәргә ирешү процессында куллану күнекмәләре;
- \* укучыда нәфис әдәбият эсәрләрен мөстәкыйль уку булдыру;
- \* укучының телдән һәм язма сөйләмнән үстерү;
- \* укучыларда үз милләтенә, аның әдәбиятына, мәдәниятенә хөрмәт тәрбияләү, тынычлыкка гуманлы мөнәсәбәт, гражданлык, патриотизм, үз милләтенә, бу төбәктә яшәүче башка халыкларның мәдәни кыйммәтләренә хөрмәт тәрбияләү.
- \* фәнне өйрәнү буенча бурычлар:
  - ижатын, әдәбиятны үстерү, аның тарихи төшенчәләргә аңлау белән фикер йөртүгә өйрәтү;
  - әдәбиятны торгызуда һәм үстерүдә зур роль уйнаган картина-халык авыз ижаты, аның нәфис әдәбият белән урта һәм аермалы сыйфатларын күрсәтү.;
  - сәнгать әдәбиятын милли һәм дөнья мәдәнияте күренеше буларак карарга, аның рухи кыйммәтләргә, гореф-гадәтләргә саклаучы булуын аңлатырга. ;
  - әдәби эсәргә өлешчә анализлау күнекмәләргә булдыру,әдәбият теориясә буенча билгеле бер күләмдә теоретик белемнәр бирү.;
  - әдәби эсәрдә тасвирланган тормыш вакыйгаларыннан үрнәк һәм гыйбрәт алырга, дөрес, гадел максатлар куярга өйрәтү;
  - балаларның рухи дөньясын баеп, әдәбият матурлыгын, хис-тойгыларын баеп;
  - укучыларның ижади сәләтләргә үстерү;

- ижади потенциалны жәмгыять мәнфәгәтләрәндә һәм мәнфәгәтләрәндә гамәлгә ашырырга сәләтле шәхес тәрбияләү;
- сөйләм культурасы булдыру

### **Планируемые результаты изучения учебного предмета**

#### **Личные результаты:**

- \* Осознавать роль литературы в жизни человека;
- \* Воспитание чувства гордости своим народом за историю, культуру • литературу;
- \* Понимание глубины чувства любви к нации • величия служения нации;
- \* Создание положительных качеств на примере героев произведений;
- Внимательность к соседним людям, уважение к друзьям, серьезное отношение к профессии;
- \* Создание в произведении чувства преданности и уважения к традициям и обычаям;
- \* Воспитание себя через принятие ценности идеи, заложенной в произведение;
- \* Нравственное воспитание и патриотическое воспитание на основе литературных произведений;
- \* Осуждение старшего поколения на примере литературных произведений, обладание общечеловеческими качествами;
- Воспитание бережного отношения к истории нашей Родины, уважения к воинам, сражавшимся за свободу нашей страны;
- \* Воспитание большого счастья духовного богатства.

#### **Результаты Метапредмет:**

Понимание литературы в связи с общественной и культурной жизнью.

Познавательные действия:

- обществознание ,обобщение,обобщение результатов,содержание изучаемого материала):
- логические чтения (анализ объектов с целью выделения признаков,сопоставление объектов,разработка критериев классификации,установление причинно-следственных связей);
- постановка проблемы и ее решение (проблемно-ориентированное, творческое););

#### **Коммуникативные действия:**

- сотрудничать;
- монолог в соответствии с языковыми нормами.;
- общение с членами;
- содержание текста;
- анализировать мнения;
- развитие навыков художественного чтения;
- последовательно,на примерах, устно и письменно формировать мысли;

### **Регулятивные меры:**

- \* Установка чтения;
- \* - прогнозирование;
- \* - планирование и организация своей деятельности;
- - составление хода анализа;
- \* - Контрольная оценка своей деятельности и др.;
- \* Освоение устного народного зытя-Дастана, умение различать его общие качества и особенности с красивой литературой;
- \* Образное мышление через литературу;
- \* Информированность о жизни и творчестве писателей • их запоминание;
- \* Умение понимать содержание и форму литературного произведения;
- \* Умение видеть и различать использованные в литературном произведении методы изображения, особенности композиции произведения;
- \* Умение определять позицию автора;
- \* Выявление ценности литературных произведений, определение места их содержания в литературе;
- \* Наличие определенных теоретических знаний по теории литературы.

### **Уку предметын үзлөштөрүнөң планлаштырылган нәтижеләре**

#### **Шәхескә кагылышлы нәтижеләр:**

- Әдәбиятның кешә тормышындагы ролен билгелиәлү;
- Үз халқыңның тарихы, мәдәнияте, әдәбияты белән гору рлану хисләре тәрбияләү;
- Милләткә мэхәббәт хисенәңтирәнлеген, милләткә хезмәт итүнең бөөклегенәтөшенү;
- Әсәр геройлары үрнәгендә үзендә уңай сыйфатлар булдыру;
- Янәшәдәгекешеләргә игътибарлылык, дусларга карата хөрмәт хисебулу, һөнәр турында җитди караш булдыру;
- Әсәрдә горәф-гадәт һәм йолаларның бирелешчә маларга карата ихтирам хисләре булдыру;
- Әсәргә салынган идеянең кыйммәтен кабул итүәшәүз – үзенә тәрбияләү;
- Әдәби әсәрләрнигезендә әхлактәрбиясә һәм патриотик тәрбияләү;
- Әдәби әсәрләр үрнәгендә өлкән буынга ихтирамлы булу, гоумкешелек сыйфатларына ия булу;
- Илебәзәтлыгы өчен көрәшкән сугышчыларга хөрмәт хисенәтөшенү, Ватаныбыз тарихына сакчыл караш тәрбияләү;
- Рух и байлыкның зур бәхет булуын тәрбияләү.

#### **Метапредмет нәтижеләр:**

Әдәбиятның җитмагы һәм мәдәни тормыш – көнкүрешләр белән бәйләлектә аңлау.

#### **Танып белү гамәлләре:**

-гому куку гамәлләре (танып белү мәсьәләсенә аңлау, төрлө жанрдагы текстлардан кирәкле мәгълүматны аерып чыгару, өйрәнелә торган материал әчендә төп фикерне билгеләү, белемне структуралаштыру, нәтижеләр, гоумиләштерүләрясау):

- логик укугамэләре (билгеләрне аерып чыгару максаты белән объектларны анализлау, объектларны чагыштыру, классификацияләү критерийларын эшләү, сәбәп – нәтижә бәйләнешләрне билгеләү);
- проблема кую һәм аны хәлитү (проблеманы тәкъбиритү, ижади һәм эзләнү характерындагы проблемаларны хәлитү чараларын мөстәкыйль эшләү);

#### **Коммуникатив гамәлләр:**

- хезмәт тәшлекитү;
- тел нормаларына туры китереп, монолог төзү һәм диалогта катнашу осталыгына ия булу;
- үз фикерләрен тәкъбиритү;
- текст эчтәлеген өлешләрگә бүлүгә өлешләр;
- фикерләрен дәлилләп җиткерү;
- сәнгатьле уку күнекмәләрен үстөрү;
- фикерләрен эзлекләр өлештә, мисаллар белән дәлилләп, телдән һәм язмача формалаштыру;

#### **Регулятив гамәлләр:**

- Уку мәсәләсен кую;
- - фаразлау;
- - үз эшен планлаштыру һәм оештыру;
- - анализ барышын төзү;
- - үзен һәм башкаларның эшен контрольдә тотып барылау;
- - үз анализ һәм үз бәяләү.

#### **Предмет нәтижәләре:**

- Халык авызы җаты – дастаннарны үзләштерү, аның матур әдәбият белән уртагый фатларын һәм үзенчәлекләрен асрабу;
- Әдәбияташа образлы фикерлиәлу;
- Әдипләрнең тормыш һәм җатытурында мәгълүматлы булу, аларны истә калдыру;
- Әдәби әсәрнең эчтәлек һәм форма берлеген дәңлиәлу;
- Әдәби әсәр дә кулланылган сурәтләр алымнарын, әсәр композициясе үзенчәлекләрен күрә һәм асрабу;
- Автор позициясен ачыклай алу;
- Әдәби әсәрләрнең кыйммәтен ачыклау, әдәбият татотканурынын билгелиәлу;
- Төп образларга бәй бирәлу;

### **Содержание учебного предмета**

Вступление. Историко-литературный процесс и его особенности. Место художественной литературы в жизни человека -1ч

Источники татаро-тюркской литературы. Рунические, Уйгурские письменные воспоминания. Воспоминания с арабской письменностью: М. Кашгарый “Диване лөгатет-төрк”, («Словарь тюркских наречий», 1072-1074) Й. Баласагунлы " Котадгу белек”/ «Благодатное знание» -2 ч.

Краткая информация о творчестве Ахмада Йуннаки, Ахмада Ясави и Сулеймана Бакыргани.–1ч.

Коран. Ислам и тюрко-татарская культура. Теория литературы. Восточная классика. – 1ч.

Литература эпохи Булгар. Кол Гали. «Сказание о Йусуфе» - 4ч.  
Литература эпохи Золотая Орда. Суфизм. Жизнь и творчество С. Сарая. - 4 ч.  
Литература Казанского ханства. Дастан "Идегей". Мухаммадьяр. Поэмы «Дар мужей», «Свет сердец».  
Литература XV-XVI вв. Краткая информация о творчестве У. Камала, Мухаммата Амина, Кул Шарифа, Шарифи. – 3 ч.  
Литература XVII века. Информация о произведениях "Тетрадь Чингиза", "Тайса углы Амэт" Джамиг-ат-Таварих". Творчество М. Колый, Габди. - 3 ч.  
Литературоведы XVIII века. Обзор творчества писателей Габдессалямова, Г. Муслума, Ахмадбика, т. Ялчыгула и др. Г. Утыз Имяни. - 4 ч  
Итоги древней и средневековой литературы. Теория литературы. Подвижность в литературном творчестве 1ч  
Литература первой половины XIX века. Произведения А. Каргали, Салихова, Ш. Заки-Суфи. Творчество Г. Кандали. 6 ч.  
Татарская литература второй половины XIX века. Ш. Марджани, Фаезхановы. Жизненный путь К. Насыри. Его научно-просветительская деятельность. 4 ч.  
Развитие реалистической прозы. Жизнь, творчество М. Акъегет. Роман "Хисаметдин менла". Риза Фахретдин. "Асьма". Произведение З. Бигиев «Путешествие по междуречью». Роман «Тысячи, или красавица Хадича» 10 ч.  
Татарская поэзия второй половины XIX века. М. Акмулла. "Памяти Шигабутдина Марджани." и др. Творчество Гали Чокрый и творчество Я. Емельянова. 5ч  
Первые шаги татарской драматургии. Г. Ильяси «Несчастливая девушка», Ф. Халиди «Отказ от бедной девушки». 2 ч  
Повторение изученного в 9 классе и подготовка к экзамену. 3 ч

Р\Р. Сочинение. - 6ч.  
Внеклассное чтение 7 ч.

### **Уку программасы эчтәлегә**

Кереш. Тарихи-әдәби процесс һәм аның үзенчәлекләре. Матур әдәбиятның кеше тормышында тоткан урыны 1 сәг

Татар-төрки әдәбиятының чыганаclarы. Рун язулы истәлекләр. Уйгур язулы истәлекләр. Гарәп язулы истәлекләр: М. Кашгарый "Диване лөгатет-төрк", Й. Баласагунлы "Котадгу белек" 2 сәг

Әхмәд Йүгнәки, Әхмәд Ясәви һәм Сөләйман Бакыргани ижатлары турында кыскача мәгълүмат бирү. 1 сәг

Коръән. Ислам дине һәм төрки-татар мәдәнияте. Әдәбият теориясе. Шәрәкь классикасы 1 сәг

Болгар чоры әдәбияты. Кол Гали турында белешмә. "Кыйссаи Йосыф" поэмасы 4 сәг

Алтын Урда чоры әдәбиятына күзәтү. Суфичылык. С. Сарайның тәржемәи хәле, ижаты. 4 сәг

Казан ханлыгы әдәбияты. “Идегәй” дастаны. Мөхәммәдьяр. “Төхфәи мәрдан”, “Нуры содур” поэмалары. XV-XVI йөзләрдә әдәбиятр. Өмми Кәмал, Мөхәммәт Әмин, Кол Шәриф, Шәрифи иҗатлары турында кыскача мәгълүмат.3 сәг

XVII йөз әдәбияты. “Дәфтәре Чыңгызнамә”, “Гайса углы Амәт”, “Жәмигъ-әт-тәварих” әсәре турында мәгълүмат. Мәүлә Колый.“Хикмәтләр”е. Габди иҗаты. 3 сәг

XVIII йөз әдәбияты, әдипләре. Габдессәлам, Г.Мөслим углы, Әхмәдбик, Т.Ялчыгол һ.б. язучыларның иҗатларына күзәтү. Г.Утыз Имәни. Борынгы һәм Урта гасыр әдәбиятына йомгак.4 сәг

Әдәбият теориясе. Тарихи-әдәби процесста әдәби бәйләнешләрнең роле.Әдәби иҗатта күчәлелек 1 сәг

XIX йөзнең беренче яртысында әдәбият. Әбелмәних Каргалый,Салихов, Ш.Зәки-Суфи Г.Кандалый иҗатлары.6 сәг

XIX йөзнең икенче яртысындагы татар әдәбияты. Ш.Мәрҗани, Фәезхановлар. К.Насыйринның тормыш юлы. Гыйльми-мәгърифәтчелек эшчәнлегә.4 сәг

Реалистик проза үсеше. М.Акъегетнең тормышы, иҗаты. “Хисаметдин менла” романы. Риза Фәхретдиннең. “Әсма, яки Гамәл вә жәза” әсәре. З.Бигиевнең “Мавәрәһәннәһәрдә сәяхәт” әсәре. “Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә” романы 10 сәг

XIX йөзнең икенче яртысында татар поэзиясе. М.Акмулланың. “Дамелла Шиһабетдин хәзрәтнең мәрсиясе” һ.б. әсәрләрен. Гали Чокрый, Я.Емельянов иҗаты.5 сәг

Татар драматургиясенең беренче адымнары. Г.Ильяси “Бичара кыз”, Ф.Халиди “Рәдде бичара кыз”.2 сәг

IX сыйныфта өйрәнгәннәрне кабатлау һәм имтиханга әзерләнү.3 сәг

БСҮ Сочинение – 6

Класстан тыш уку – 7

**Тематическое планирование с учетом рабочей программы воспитания**

| №<br>п/п | Тема раздела                                                  | Модуль воспитательной программы «Школьный урок»                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Кол-во<br>часов |
|----------|---------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------|
| 1        | Вступление                                                    | <u>Сентябрь</u><br>День знаний                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 1               |
| 2        | Источники татаро-тюркской литературы Литература эпохи Булгар. | <u>Сентябрь</u><br>Международный день распространения грамотности<br>Побуждение обучающихся соблюдать на уроке общепринятые нормы поведения, правила общения со старшими (педагогическими работниками) и сверстниками (обучающимися), принципы учебной дисциплины и самоорганизации;                                                           | 11              |
| 3        | Литература Казанского ханства.                                | <u>Сентябрь</u><br>Международный день жестовых языков<br>Привлечение внимания обучающихся к ценностному аспекту изучаемых на уроках явлений, организация их работы с получаемой на уроке социально значимой информацией – инициирование ее обсуждения, высказывания обучающимися своего мнения по ее поводу, выработки своего к ней отношения; | 4               |
| 4        | Литература XVII века.                                         | <u>Октябрь</u><br>Международный день учителя                                                                                                                                                                                                                                                                                                   | 2               |
| 5        | Литературоведы XVIII века.                                    | <u>Октябрь</u><br>Международный день школьных библиотек                                                                                                                                                                                                                                                                                        | 4               |
| 6        | Литература первой половины XIX век                            | <u>Ноябрь</u><br>День народного единства<br>Международный день толерантности<br>День матери в России<br>Установление доверительных отношений между педагогическим работником и его обучающимися, способствующих позитивному восприятию обучающимися                                                                                            | 2               |

|    |                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |   |
|----|------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
|    |                                                | требований и просьб педагогического работника, привлечению их внимания к обсуждаемой на уроке информации, активизации их познавательной деятельности;                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |   |
| 7  | Татарская литература второй половины XIX века. | <u>Ноябрь</u><br>День матери в России<br><u>Декабрь</u><br>Международный день инвалидов<br>День добровольца (волонтера)<br>День Героев Отечества<br>День Конституции Российской Федерации<br><u>Использование</u> воспитательных возможностей содержания учебного предмета через демонстрацию обучающимся примеров ответственного, гражданского поведения, проявления человеколюбия и добросердечности, через подбор соответствующих текстов для чтения, задач для решения, проблемных ситуаций для обсуждения в классе; | 4 |
| 8  | Татарская поэзия второй половины XIX века      | <u>Февраль</u><br>День российской науки<br>День рождения поэта-героя Мусы Джалиля<br><u>Март</u><br>Международный женский день<br>День воссоединения Крыма с Россией                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 3 |
| 9  | Первые шаги татарской драматургии.             | <u>Апрель</u><br>День рождения великого татарского писателя Габдуллы Тукая                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               | 2 |
| 10 | Повторение изученного в 9 классе               | <u>Май</u><br>День Победы советского народа в Великой Отечественной войне 1941-1945 годов.<br>День славянской письменности и культуры                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    | 1 |

**Тәрбиянең эш программасын исәпкә алып, тематик планлаштыру**

|   |             |                                           |          |
|---|-------------|-------------------------------------------|----------|
| № | Бүлек исеме | “Мәктәп дәресе “тәрбия программасы модуле | Сәг.саны |
|---|-------------|-------------------------------------------|----------|

|   |                                                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |    |
|---|----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| 1 | Кереш                                                          | <u>Сентябрь</u><br>Белем бәйрәме                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 1  |
| 2 | Татар-төрки әдәбиятының чыганакалары.<br>Болгар чоры әдәбияты. | <u>Сентябрь</u><br>Халыкара грамоталылыкны тарату көне<br>Халыкара ишарәләр теле көне<br>Укучыларның дәрестә гомуми кабул ителгән тәртип нормаларын, өлкән (педагогик хезмәткәрләр) һәм яшътәшләре (укучылар) белән аралашу кагыйдәләрен, уку дисциплинасы һәм үз-үзенә оештыру принципларын үтәргә өндәү;                                                | 11 |
| 3 | Казан ханлыгы әдәбияты..                                       | <u>Сентябрь</u><br>Халыкара ишарәләр теле көне                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 4  |
| 4 | XVII йөз әдәбияты                                              | <u>Октябрь</u><br>Халыкара Укытучылар көне                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 2  |
| 5 | XVIII йөз әдәбияты                                             | <u>Октябрь</u><br>Халыкара мәктәп китапханәләре көне<br>Халыкара хатын-кызлар көне<br>Укучыларның игътибарын дәресләрдә өйрәнелә торган кыйммәтле аспектына жәлеп итү, дәресләрдә социаль әһәмияткә ия булган мәгълүмат белән эшләү, аның турында фикер алышу, укучыларның шул уңайдан үз фикерләрен әйтү, аңа карата үз карашларын булдыру эшен оештыру; | 4  |
| 6 | XIX йөзнең беренче яртысында әдәбият                           | <u>Ноябрь.</u><br>Халыклар бердәмлеге көне<br>Халыкара толерантлык көне<br>Педагогик хезмәткәр һәм укучы арасында ышанычлы мөнәсәбәтләр урнаштыру, укучыларның таләпләрен һәм үтенечләрен уңай кабул итүгә, аларның игътибарын дәрестә тикшерелә торган мәгълүматка жәлеп итүгә, аларның танып-белү эшчәнлеген активлаштыруга ярдәм итү;                  | 2  |
| 7 | XIX йөзнең икенче яртысында әдәбият                            | <u>Ноябрь.</u><br>Россиядә Әниләр көне.<br><u>Декабрь</u><br>Халыкара инвалидлар көне<br>Волонтер көне<br>Ватан Геройлары Көне<br>Россия Федерациясе Конституциясе Көне<br>Уку предметы эчтәлеген өйрәнгәндә укучыларның үз мисалларын демонстрацияләү, уку өчен кешеләкләк һәм мәрхәмәтлелекне чагылдырган                                               | 4  |

|    |                                           |                                                                                                                                                                                                                                             |   |
|----|-------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|
|    |                                           | текстлар табу, сыйныфта чишү өчен проблемалы ситуацияләр һәм аларны чишү юлларын табуда тәрбия мөмкинлекләреннән файдалану;                                                                                                                 |   |
| 8  | XIX йөзгә икенче яртысында татар поэзиясе | <u>Февраль</u><br>Герой-шагыйрь Муса Җәлилнең туган көне<br>Ватаннан читтә хезмәт бурычын үтәгән россиялеләрне искә алу көне<br>Ватанны саклаучылар көне<br><u>Март</u><br>Халыкара хатын-кызлар көне<br>Кырымның Россия белән кушылуы көне | 3 |
| 9  | Татар драматургиясенең беренче адымнары.  | <u>Апрель</u><br>Космонавтика көне. Космос-ул без»Гагарин дәресе<br>Татар халкының бөек шагыйре Габдулла Тукайның туган көне                                                                                                                | 2 |
| 10 | IX сыйныфта өйрәнгәннәргә гомуми йомгак.  | <u>Май</u><br>1941-1945 еллардагы Бөек Ватан сугышында совет халкының Җиңү көне.<br>Славян язучы һәм мәдәнияте көне                                                                                                                         | 1 |

### Календарь-тематик план

| №                                           | Тема, бүлек исеме                                                                                                 | Үткәрү вакыты |        |
|---------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------|--------|
|                                             |                                                                                                                   | План          | Фактик |
| 1                                           | Кереш. Тарихи-әдәби процесс һәм аның үзенчәлекләре. Матур әдәбиятның кеше тормышында тоткан урыны.                | 2.09          |        |
| <b>Татар-төрки әдәбиятының чыганаclarы.</b> |                                                                                                                   |               |        |
| 2                                           | Татар-төрки әдәбиятының чыганаclarы. Рун язучы истәлекләре. “Уйгур-Енисей” ташъязмалары. Уйгур язучы истәлекләре. | 9.09          |        |
| 3                                           | М.Кашгарый “Диване ләгәтәт-төрк”, Й.Баласагунлы “Котадгу белек”. Әхмәд Йүгнәки, Әхмәд Ясәви һәм                   | 16.09         |        |

|                                             |                                                                                                                                                                  |       |  |
|---------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--|
|                                             | Сөләйман Бакыргани иҗатлары турында кыскача мәгълүмат бирү.                                                                                                      |       |  |
| 4                                           | Корьән. Ислам дине һәм төрки-татар мәдәнияте.Шәрәкь классикасы.                                                                                                  | 23.09 |  |
| <b>Болгар чоры әдәбияты.</b>                |                                                                                                                                                                  |       |  |
| 5                                           | Болгар чоры әдәбиятына күзәтү.                                                                                                                                   | 30.09 |  |
| 6                                           | Шәхес һәм шагыйрь буларак Кол Гали турында белешмә. “Кыйссаи Йосыф” поэмасының язылу һәм яшәү тарихы.                                                            | 7.10  |  |
| 7                                           | “Кыйссаи Йосыф”ның сюжеты (уку һәм анализлау). “Кыйссаи Йосыф”ның төп образлары, идея - проблематикасы.                                                          | 14.10 |  |
| 8                                           | “Кыйссаи Йосыф”ның сәнгатьчә эшләнеше, әһәмияте. Поэманы гомумиләштереп анализлау.                                                                               | 21.10 |  |
| 9                                           | Бәйләнешле сөйләм үстерү. Сочинение “Кыйссаи Йосыф” поэмасы халыкның рухында.                                                                                    | 11.11 |  |
| 10                                          | Алтын Урда чоры әдәбиятына күзәтү. XIV йөз әдипләре. Рабгузый, Харәзми, М.Болгари, Әхмәд Үргәнчи әсәрләренә күзәтү, өлешчә анализлау.                            | 18.11 |  |
| 11                                          | Хисам Кятибнең “Жәмҗәмә солтан” ,Котбының “Хәсрәү вә Ширин” әсәрләрен анализлау.                                                                                 | 25.11 |  |
| 12                                          | С.Сараиның тәрҗемәи хәле. “Гөлстан бит-төрки” әсәрен, “Сөһәйл вә Гөлдәрсен” дастанын уку һәм анализлау.                                                          | 2.12  |  |
| <b>Казан ханлыгы әдәбияты.</b>              |                                                                                                                                                                  |       |  |
| 13                                          | Казан ханлыгы әдәбиятына кереш. Мәдәнияте. “Идегәй” дастаны.Риваятьләр һәм легендалар.”Иске Казан каласы корылуы”,”Шәһәр ни өчен Казан дип аталган”,”Елан тавы”. | 9.12  |  |
| 14                                          | XV-XVI йөзләрдә иҗат иткән әдипләр. Өмми Кәмал, Мөхәммәт Әмин, Кол Шәриф, Шәриф иҗатлары турында кыскача мәгълүмат.                                              | 16.12 |  |
| 15                                          | Мөхәммәдьярның тәрҗемәи хәле. “Төхфәи мәрдан”, “Нуры содур” поэмалары, ”Нәсыйхәт” шигыре.                                                                        | 23.12 |  |
| 16                                          | Бәйләнешле сөйләм үстерү. “Мөхәммәдьяр – гуманист шагыйрь” дигән темага сочинение.                                                                               | 13.01 |  |
| <b>XVII йөз әдәбияты</b>                    |                                                                                                                                                                  |       |  |
| 17                                          | XVII йөз әдәбиятына күзәтү. “Дәфтәре Чыңгызнамә”, “Тайса углы Амәт”, “Жәмигъ-әт-тәварих” әсәре турында мәгълүмат.                                                | 20.01 |  |
| 18                                          | Мәүла Колыйның тәрҗемәи хәле. Хикмәтләре : “Юмартлык бу күңелне рушан кылыр...”,”Игенчелек гали эшдәр...”, “Гыйлемлелек хак рәхәттер...”                         | 27.01 |  |
| 19                                          | XVIII йөз әдәбияты. XVIII йөздә иҗат иткән әдипләр                                                                                                               | 3.02  |  |
| 20                                          | Г.Утыз Имәни. Тәрҗемәи хәле. Иҗатына гомуми күзәтү. Фәнни хезмәтләре.                                                                                            | 10.02 |  |
| 21                                          | Г.Утыз Имәнинең әсәрләрен уку, анализлау. ”Мәрсия Хәмидә зәүҗәте Габдерәхим Болгари” шигыре, “Мөһиммәтез-заман”поэмасыннан “Йегет булмакның бәяны” бүлегә.       | 17.02 |  |
| 22                                          | Борынгы һәм Урта гасыр әдәбиятына йомгак.                                                                                                                        | 24.02 |  |
| <b>XIX йөзнең беренче яртысында әдәбият</b> |                                                                                                                                                                  |       |  |

|                                                   |                                                                                                                                                                                                       |       |  |
|---------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|--|
| 23                                                | XIX йөзнең беренче яртысында әдәбиятка күзәтү. Әбелмәних Каргалый, һ.Салихов, Ш.Зәки-Суфи иҗатларына күзәтү.                                                                                          | 2.03  |  |
| 24                                                | Г.Кандалый – татар әдәбиятында дөньяви поэзияне башлап жибәрүче. “Мулла белән абыстай” шигырен, “Сәхипҗамал” поэмасын уку һәм анализлау.                                                              | 9.03  |  |
| <b>XIX йөзнең икенче яртысында әдәбият</b>        |                                                                                                                                                                                                       |       |  |
| 25                                                | XIX йөзнең икенче яртысындагы татар әдәбиятына гомуми бәяләмә-күзәтү. К.Насыйриның тормыш юлы. Гыйльми-мәғрифәтчелек эшчәнлеген. “Әбугалисина кыйссасы”.                                              | 16.03 |  |
| 26                                                | М.Акъегетнең тормышы, иҗаты. “Хисаметдин менла” романын уку һәм анализлау.                                                                                                                            | 13.04 |  |
| 27                                                | Риза Фәхретдиннең ижади эшчәнлеген. “Әсма, яки Гамәл вә җәза” әсәрен уку һәм анализлау.                                                                                                               | 20.04 |  |
| 28                                                | З.Бигиевнең “Өлүф, яки Гүзәл кыз Хәдичә” романын уку һәм анализлау.                                                                                                                                   | 27.04 |  |
| <b>XIX йөзнең икенче яртысында татар поэзиясе</b> |                                                                                                                                                                                                       |       |  |
| 29                                                | XIX йөзнең икенче яртысында татар поэзиясе. Гомуми күзәтү.                                                                                                                                            | 4.05  |  |
| 30                                                | М.Акмулланың тормыш юлы, иҗатына күзәтү. “Дамелла Шиһабетдин хәзрәтнең мәрсиясе”, “Сүз чыгар шагыйрьләрдән хикмәт белән”, “Башка милләт алга таба барыр булды...” һ.б. әсәрләрен уку һәм фикер алышу. | 11.05 |  |
| 31                                                | Гали Чокрый, Я.Емельянов иҗатлары турында белешмә бирү. Әсәрләрен уку һәм анализлау.                                                                                                                  | 18.05 |  |
| <b>Татар драматургиясенең беренче адымнары.</b>   |                                                                                                                                                                                                       |       |  |
| 32                                                | Татар драматургиясенең беренче адымнары. Жанр формалашу. Беренче сәхнә әсәрләрендә күтәрелгән мәсьәләләр. Г.Ильяси “Бичара кыз”, Ф.Халиди “Рәдде бичара кыз”. Пьесаларны уку, анализлау               | 20.05 |  |
| <b>IX сыйныфта өйрәнгәннәргә гомуми йомгак</b>    |                                                                                                                                                                                                       |       |  |
| 33                                                | IX сыйныфта өйрәнгәннәргә гомуми йомгак.                                                                                                                                                              | 21.05 |  |

## ПЕРЕЧЕНЬ УЧЕБНО-МЕТОДИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ.

### Список литературы

Литературные программы для татарских средних школ. 5-11 классы / Ф. Хатипов, А. Ахмадуллин. К., “Образование”, 2010.

**Учебник:** Х. Миннегулов, Ш. Садретдинов. Древняя и средневековая татарская литература XIX века. - К., 2011. учебник для 9 класса.

**Хрестоматия:** хрестоматия по татарской литературе для 9 класса татарской средней общеобразовательной школы.

### Использованная литература

1. Государственный стандарт общего образования в татарских школах по татарскому языку, Казань, 2008

2. “Литературные программы для татарских средних школ “- Азат Ахмадуллин, Фоат Галимуллин, Флера Ганиева, Фанис Исламов-Казань: издательство” Магариф”, 2010.

## **УКЫТУ-МЕТОДИК ӘСБАПЛАР БЕЛӘН ТӘЭМИН ИТҮ ИСЕМЛЕГЕ.**

### **Әдәбият исемлеге**

**Программа:** Татар урта мәктәпләре өчен әдәбият программалары. 5-11 нче сыйныфлар/ Ф.Хатипов, А.Әхмәдуллин. К., “Мәгариф”, 2010.

**Дәреслек:** Х.Миңнегулов, Ш.Садретдинов. Борынгы һәм урта гасыр , XIX йөз татар әдәбияты.- К., 2011. 9 нчы сыйныф өчен дәреслек.

**Хрестоматия:** Әдәбияттан хрестоматия: Татар урта гомуми белем бирү мәктәбенең 9 нчы сыйныфы өчен.

### **Файдаланылган әдәбият**

- 1.Татар мәктәпләрендә татар теленнән гомуми белем бирүнең дәүләт стандарты, Казан, 2008
2. “Татар урта мәктәпләре өчен әдәбият программалары” -Азат Әхмәдуллин, Фәтәх Галимуллин, Фәриһә Ганиева, Фәнис Исламов-Казан: “Мәгариф” нәшрияты, 2010.